

RABEC ISTVÁN

ÉPÍTSÜNK OSZTÁLYKÖZÖSSÉGET!

AZ OSZTÁLYFŐNÖK SZEREPE AZ OSZTÁLYON BELÜLI KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS TERÉN

Sokszor és sok helyről hallani mostanság a csapatépítés, közösségépítés szavakat. Első hallásra talán a céges szektor jut eszünkbe, amely a munkahatékonyság megnövelése érdekében küldi dolgozóit ilyen képzésekre. Azonban nemcsak egy cégnek lehet szüksége csapatépítésre vagy a közösség tudatosabb formálására, hanem az iskoláknak is. Sőt! Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy az iskola a közösségépítés egyik legfontosabb színtere.

A közösen eltöltött idő már önmagában is közösségformáló erővel bír. Komoly ereje van egy focimeccsnek is, a lelátón az emberek megélnék egy közös élményt, együtt szurkolnak a csapatuknak, ezáltal közösséget vállalnak egymással. A közösség tehát jó esetben „magától” is kialakul, de ha igazán megalapozott közösséget szeretnénk, akkor az rendszeres törődést, tudatos odafigyelést és munkát igényel. Hiszen szükség van a kapcsolatok mélyítésére és karbantartására, a céloknak megfelelő bizalmi légkör megerősítésére. Mindezek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a csoport működése hatékonyabbá, akadálymentesebbé váljon. Legyen szó bármilyen csoportról – egy cég embereiről vagy egy iskolai osztályról –, a közösség építése és megerősítése komoly feladat, mely befolyásolható és megfelelő eszközökkel nagymértékben segíthető is.

Az iskolákkal történő együttműködéseink során a tanárok sokszor panaszkodnak arra, hogy tanácstalanok, osztályfőnökként nem mindig tudják, hogyan lehetne hatékonyabban elkezdeni az osztály összekovácsolását. Az egyetlen erre a feladatra nem készí-

tette fel őket, sok esetben az idősebb kollégák tapasztalata és a saját próbálkozások sikerei, illetve sikertelenségei jelentik az egyetlen fogódzót.

HOGYAN ALAKUL KI A CSOPORT?

Egy csoport kialakulásának és fejlődésének különböző fázisai vannak. Ezek a fázisok törvényszerűek, épp emiatt meg lehet őket alapozni, hogy minél könnyedebben menjenek végbe, de sokszor már az is sokat segíthet, ha észrevesszük és tudatosítjuk a csoportdinamika egyes fázisait. A következőkről van szó:

■ Alakulás

Az első fázist a kíváncsiság és a tapogatózás jellemzi: a csoporttagok először kerülnek kapcsolatba egymással, óvatosan nézegetik egymást, méregetik, kik veszik majd ezentúl körbe őket. A következő kérdések merülnek fel ebben a szakaszban a csoporttagokban: Mit keresek én itt? Mi itt az én szerepem? Kivel kerültem egy csoportba? Mi a csoport célja? Elsősorban a bizonytalanság és az óvatosság jellemzi ezt a fázist. A viszonyok és célok tisztázásával folyamatosan kialakul a „mi” érzése.

■ Viharzás

Az első fázis után, ahol a csoporttagok felmérték a „terepet”, következik az a szakasz, amikor kialakulnak a szerepek a csoportban, mikor mindenki megtalálja a maga helyét. Már a fázis neve (vihartzás) is jelzi, hogy ez nagyon sokszor konfliktusokkal és versengéssel jár, hiszen egyfajta „harcról” van szó a hatalomért, a dominanciáért.

■ Normalizálódás

Mint ahogy az a természetben is lenni szokott, hogy a vihart termékeny szél-

csend követi, úgy a csoportdinamikában is a viharzás után kezdődik meg az igazán hasznos csapatmunka. A kapcsolatok szorosabbá válnak, kialakulnak azok a kimondott vagy kimondatlan szabályok, amelyek már a közös normarendszer alapján születtek, és a szakasz végére mindenki tisztába kerül azzal, hogy milyen teljesítményt és magatartást várnak el tőle.

■ Működés

Ez a „Mit csináljunk?”-rész: kialakultak a szerepek, megszülettek a közös normák, a csoport képes az együttműködésre, bízik egymásban és megoldja az előtte álló feladatokat. Ebben a fázisban valósul meg az igazi csapatmunka.

■ Felbomlás

Ahogy minden csoportnak van kezdete, úgy van vége is. Ez a lezárás, a búcsúzás szakasza, melyre a nosztalgizás és az ebből fakadó magas érzelmi töltet a jellemző.

MIRE FIGYELJEN ODA AZ OSZTÁLYFŐNÖK?

Az egyes fázisokban néhány szempontot említünk, amely segítség lehet az osztályfőnöknek, különösen egy teljesen friss osztály esetében. A csoport kialakulásának fázisai közül a felbomlással itt nem foglalkozunk, ugyanis annak megvannak a maga tradíciói az iskolákban – pl. ballagás, osztálydíszítés stb.

■ Alakulás

Mennyi információt tudnak egymásról a fiatalok? Minél több közös pontot találnak, annál könnyebb lesz a kapcsolat megteremtése, könnyebben szólítják meg egymást, és kialakulnak

a közös témák. Az információk fokozatos megosztásával a bizalmi légkör is növekszik.

Fontos szempont lehet ebben a szakaszban, hogy mindegyik diák legalább minimális módon meg tudja magát mutatni – akár csak egy mondat erejéig is – az osztály előtt. Ezáltal rá lehet arra is látni, hogy kit kell erősíteni és kik lesznek azok, akikre jobban oda kell majd figyelni.

■ Viharzás

Ha az alakulás fázisában sikerült megalapozni a bizalmat, akkor a viharzás általában kevésbé válik feszültségteljessé. Érdekes figyelni a rivalizálásokat, esetleg feladatokkal enyhíteni a helyzetet. Érdekes lehet végiggondolni a következőket: Mindenki megtalálta-e a helyét? Vannak-e olyanok, akik még mindig versengenek? Került-e valaki nagyon passzív (kirekesztett szerepbe)? Vajon elégedettek-e a szerepükkel?

A szerepek kialakulásának pontos követése nagy segítség lehet a későbbi munkában. Bizonyos szerepeket fel lehet erősíteni vagy le lehet tompítani még a katedréről is, ha az osztályfőnök tényleg figyel.

■ Normalizálódás

A szabályok legyenek minél átláthatóbbak és világosabbak mindenkinek (még az osztályfőnök számára is). Ezért érdemes azokat közösen lefektetni, konszenzusos döntéssel létrehozni az osztály alkotmányát. Ez kapaszkodó lehet nemcsak a diákoknak, hanem az osztályfőnöknek is. Ehhez jól használható módszer pl. a „szerződésalkotás” is, melyről korábban már írtunk.

A kialakult szabályokra érdemes rendszeresen ránézni, hogy mennyit változtak és milyen irányban. Vajon él-e még a „szerződés” vagy újat kell kötni?

■ Működés

Érdelemes feladatot kapjon az osztály, melyből sikerélmény származik. Lehetőleg olyat, amelyet együtt, közösen élnek meg. Lehet ez egy közös alkotás vagy valaminek a megszervezése.

Az osztálytársak közösséggé formálása a hatékony együttműködés egyik legfontosabb alapfeltétele, hiszen baráti légkörben nemcsak tanulni, hanem tanítani is egyszerűbb és élvezetesebb.

BRUTOVSZKY GABRIELLA

ISMERKEDÉS JÁTÉKOSAN

Szeptembertől számos diák kezdi meg tanulmányait új iskolában, új osztálytársakkal, ami sok izgalmat és kihívást jelenthet nemcsak a diák (és a szülő), hanem a tanár számára is. Az osztályfőnökök szeretnék, ha az osztály minél hamarabb egy igazi, elfogadó közösséggé épülne össze, és nyilván azt is, hogy a diákok minél hamarabb megismerjék egymást, és a közös munka már oldottabb hangulatban, megfelelő keretek között induljon meg. Ehhez nyújtanak segítséget a drámapedagógiában is jól ismert csapatépítő játékok. A következőkben egy 45 percre tervezett játékblokk kerül bemutatásra, amit érdemes kint a szabadban megszervezni. És hogy mi lesz az eredmény? Egy felszabadult, egymás iránt nyitott, kíváncsi és kommunikatív közösség. Játékra fel!

1. HÖRCSÖGBARÁT, BOCIBARÁT, KENGURUBARÁT

A diákok szabadon sétálnak a térben. A játékvezető szavára mindenki keres egy párt és bemutatkozik neki – majd hörcsögbarát módjára köszönti társát (felfújjuk az arcunk, és a párunk arcán enyhén dobolunk). Majd a köszöntés utána a hörcsögbarátok elmesélik egymásnak, hogy mit csinálnak szívesen a szabadidejükben, mi a hobbiuk. 2-3 perc múlva a játékvezető tovább folytatja az instruálást. A diákok tovább sétálnak a térben, és egy újabb társat keresnek maguknak, ő lesz a bocibarátjuk. Bemutatkoznak neki, és bocibarát módjára köszöntik őt (a barát egyik tagja összekulcsolt kézzel bociógtyet mutat, míg a másik megfeji), és aztán elmesélik egymásnak, melyik a kedvenc filmjük, színdarabjuk, esetleg színészüik, és miért. Újabb 2-3 perce elteltével az osztály tagjai tovább sétálnak a térben, és egy harmadik párt is keresnek maguknak. Ő lesz a kengurutársuk – bemutatkoznak, köszöntik egymást kenguru módjára (körbeugrálják egymást kengurupózban), majd elmesélik egymásnak, hol voltak, mit csináltak a nyáron.

A játék végén arra kérjük a diákokat, hogy keressék meg a hörcsögtársukat, köszöntsék őt, majd gyorsan a bocibaráttal is fussanak össze, és végül köszöntsék kenguru módjára újfent a kengurutársukat.

■ Tanács: Ha nem páros az osztálylétszám, akkor hárman is összeállhatnak. Természetesen más kérdésekkel és „barátfajtákkal” is lehet variálni. Elhangozhat az elején, hogy olyan társat keressenek, akit még nem ismernek (hiszen jöhetnek diákok azonos iskolából, vagy barátok, akik már ismerik egymást).

